

Marko Uršič: Gnostični eseji.

Hieron, Nova revija, Ljubljana, 1994.

Bojan Žalec

Zadnja knjiga ljubljanskega filozofa dr. Marka Uršiča obsega približno tristo strani. Vsebina je razdeljena na sedem delov, ki jih je moč brati kot samostojne spise, saj so večina od njih avtorjevi referati s simpozijev ali že objavljene članki. Spisi se razlikujejo po zahtevnosti: medtem ko so eseji z naslovi Veliko odkritje (Gnostični rokopisi Nag Ham-madi), Skušnjave sv. Antona puščavnika, Gral, skrivni predmet želje berljivi tudi za širši krog bralcev, pa razumevanje ostalih štirih (Sveto in čas, Možnost Jakobove lestvice, Logos in mythos, Prispodoba o votlini), od bralca terja več filozofskega znanja ali napora.

Splošno rečeno je tema knjige človek, onstranstvo ali transcendenca in odnos med njima. Uršič meni, da je ustrezna pot dojemanja zgornjega gnoza (od tod tudi naslov knjige); knjiga obravnava gnostične poti pri iskanju resnice ali luči. Avtor pojasni trojico spoznanje (*gnosis*), gnoza in gnosticizem takole:

»... *gnosis* je celostno spoznanje, ki združuje v sebi **vedenje, videnje in občutenje** - in je seveda tudi neločljivo od vere, kajti prav vera omogoča, da je gnoza **odrešilno spoznanje**. Max Pulver (1943) je zapisal: 'Človekovo osrednje prizadevanje je njegova vrnitev k bistvu, pot nazaj k svetlečemu telesu ali sebstvu, in ta pot k domovanju, kakor jo imenuje Novalis, je pot gnoze, ki vodi človeka k spoznanju Boga in k temu, da je spoznan od Boga, čigar del ostaja naš svetleči jaz.'

Ločevati je treba gnozo in gnosticizem. Ko v pričujoči knjigi govorim o gnosticizmu, mislim konkretno na filozofsko-religiozno smer (ali smeri) zgodnjega krščanstva, ki so jo ortodoksni cerkveni očetje zavračali kot herezijo. Ko pa govorim o gnozi, mislim na vse tiste duhovne poti in smeri, tako krščanske kot nekrščanske (tj. budistične, islamske, daoistične itn.), tako starodavne kot sodobne (govori se npr. tudi o »princetonski gnozi«, pa o »jungovski gnozi« ipd.), ki na poti k 'najvišji resnici' ('najvišji' ne nujno v »metafizičnem« pomenu) združujejo vedenje, videnje in (ob)čutenje - neločljivo od vere v odrešenje. Gnoza se po eni strani razlikuje od čiste teoretske refleksije (filozofije, racionalne teologije) po tem, da ne zahteva le abstraktne refleksije

